

Ба 44486

А Л Е С Ъ
З В О Н А К

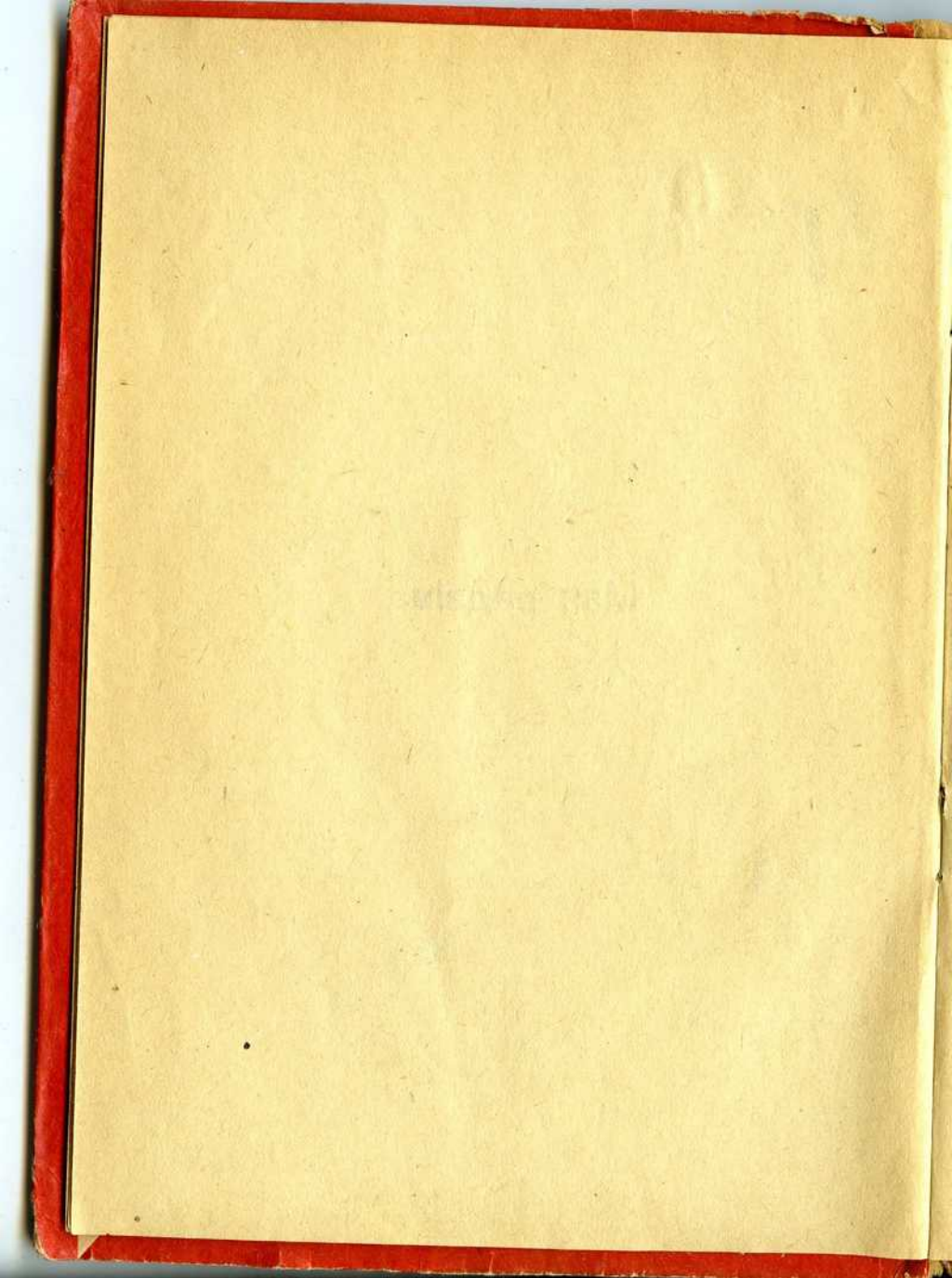
24042



RAM
AMBIA

25. n. 4. 2009

I
Мая радзіма



Мая радзіма

Ад Мурманскіх халодных узбярэжжаў
Да залатога сонечнага Крыма
Ляглі наўсцяж у воблачных мярэжах
Абшары дарогай маёй радзімы...

Ад гушчароў імглістага Палесся,
Ад затуманенае Фінскае затокі
Мая радзіма распасцерла плечы
Да Петрапаўлаўска і да Владзівастока...

Шумяць на ёй блакітнай плынню рэкі,
Гараць пад сонцам сінія азёры,
Бягуць у даль нязмеранья рэйкі
Ва ўсе канцы вялікага прастору...

Яна авеяна вятрамі маладымі,
Умыты твар яе расою свежай.
І сем марэй ляглі з бакоў радзімы,
Вартуючы спакой вялікіх межаў.

Над ёй вякі ідуць хадой бяссмерця.
Галы ўстаюць, як помнікі, за ёю,
І гулка стукае зямлі Советаў сэрца
У цішыні напружнага спакою...

Ад сцен Крэмя да дальняга аула
Адно імкненне сэрцы распаліе...
Грымяць заводы неспіханым гулам,
Палі шумуюць буйным ураджаем...

Цвярдзіні скалаў рвуцца аманалам
І замтраюць вадаспадаў шумы,
Ламаецца круты хрыбет Урала,
І пакараюцца пустэльні Кара-Кума...

Мільённых рук нязломаная сіла
Спыняе рэкі і знішчае горы...
Гудуць у небе сінім эскадрыллі,
Плывуць эскадры па марскіх прасторах.

Яна ўстае над спаракнелым светам,
Над безліччу вялікіх ліхалеццяў
І рэвалюцый баявыя ветры
Нясуць пралог світалыны чалавецтву...

Хай набліжаюцца ліхія навальніцы
Наступных боек неадхільным крокам,—
Трымае зірк спакойны на граніцах
Яе сыноў нядрэмлючае вока.

Памяці камандзіра

(НА СМЕРЦЬ С. М. КІРАВА)

Глуха стукае ў ноч тэлеграф,
Б'ецца жалем у самае сэрца.
Глуха стукае ў ноч тэлеграф
Аб тваёй нечаканай смерці...

Гэта вестка, як чорная цень,
Праняслася вялікаю боллю.
У суровай сваёй прастаце
Падымаецца скарга над Смольным.

І жалобна гудуць правяды
Ад граніц да граніц па радзіме:
Не падымецца больш правядыр,
Над трыбунай рукі не падыме...

Ўстань, спакойнасць і мужнасць, ўстань!—
У жалобе схліся, краіна!
Ўстань, спакойнасць і мужнасць, ўстань
Над труною любімага сына!

Калі вораг крывавай рукой
Камандзіра выводзіць са строю,—
Ўстань, вялікая армія, ў строй
Непарушнай, сталёвай сцяною!..

Ўстань, нянавісьць і помста, устань
За вялікую страту адплатай!
Ўстань, нянавісьць і помста, устань
У радах найвялікшага класа!

У гарачай крыві маладых
Будзе жыць тваё слаўнае імя...
Над труною тваёй, правадыр,
Стыне гора вялікай краіны...

4/XI 1934 г.

ВОРАГАМ НАРОДУ

„Если враг не сдается,
его уничтожают“

М. Горький

Навек запомнім мы
забойцаў подласць,—
Здабыта здрадаю
ганебнае бяссмерце.
Гучыць абуранасцю
грозны класа голас,
Нянавісць распаляе
нашы сэрцы.

Зямля вялікая,
ад краю і да краю,
Ад самага Крэмля
да дальніх межаў,
Магутны выбух гневу
уздымае
Над дарагой труной,—
магілай свежай...

Яна чакае
ў мужнасці суровай
Смяротнай і бязлітаснай
расправы
Тым,
хто паклаў забойцу ў рукі зброю,—
Удзельнікам
бясслаўнай подлай справы.

Яна грыміць
вялікай навальніцай.
Ад гарадоў
да сёлаў і аулаў,
Яна штыхі трымае
на граніцах,
Яна стаіць
у грозным каравуле.

Яна грыміць
хадою несціханай
На перагонах дальніх,
на поўстанках.
Гудкі заводаў
ёй пяюць вітанні,
Ёй свецяць шлях
агні электрастанцый...

Яна стаіць
як зарыва над светам,
Нясе праз рэкі,

горы,
акіяны
Вялікіх шквалаў
баявыя ветры
І моц гарачую
узброеных паўстанняў!..

Яны-ж кляліся
парты і класу
І тройчы ганьбілі сябе
агіднай здрадай...
Яны забыліся
на ход падзей і часу,
Яны не варты
нашае пагарды...

Краіна йшла
упэўнена, напорна
Сваёю светлай,
радаснай дарогай...
Яны-ж шыпелі
злосна і шалёна
На кожны крок
вялікай перамогі.

Яны
ў руку забойцы
Клалі зброю,—
Падонкі брудныя
растоптанага смецця,—

Каб сціхла біцца
сэрца дарагое,
Правадыра і чалавека сэрца.

...Стаіць Рэспубліка
у мужнасці суровай.
Яна чакае
жорсткае расправы
Тым,
хто паклаў забойцу ў рукі
зброю,—
Удзельнікам
бясслаўнай подлай справы.

17/1 1935 г.

Менск

З'езд знатных

Марознае ранне звiнiць па вуглах,
Ружовiць на сiверы шчокi.
iдзе трыццаць пяты па нашых палях
Упэўненым радасным крокам.

Аснежанай стынню паветра дрыжыць,
Памеркла ад сцюжы зара...
Цi помнiш, радзiма, ты мне адкажы:
Трыццаты iшоў па дварах.

Ён мужнай паходкаю рушыў наўсцяж—
Па гарадах i па сёлах,
Ён стукаў у шыбы старога жыцця,
Абнесенага частаколам.

i лаялi злосна тады на яго,
Старога, ланцужныя псы.
Ён новых свiтаннiяў праносiў агонь
Праз нашы палi i лясы.

І следам за ім пад гарбатай страхой
Жыццё загаралася нанаў.
Мы свет перайначвалі цвёрдай рукой,
І дужасць расла паміж намі...

І твар твой, радзіма, не крэслены больш
Рубцамі спрадвечнай мяжы,—
Калгаснае поле лягло навакол...
Аб гэтым, радзіма, скажы!

Вялікія кручы з табою прайшлі...
І раннем другой пяцігодкі,
Ідзе трыццаць пяты па нашай зямлі
Сваёю напорнай паходкай.

На варце пачэснай стаяць гарады,
На варце калгасы стаяць.
Гудкамі салют аддаюць паязды,
Вітаннем заводы грывяць.

Мароз серабрыцца ў вяршалінах хвой,
Ў сумётах сняговых іскрыцца.
І знатныя людзі краіны маёй
Збіраюцца ў знатнай сталіцы.

Мы выйдзем на вуліцы ў гэтакі час,
На свеце так хораша жыць!
Бадзёрасцю нашыя словы гучаць...
Пра гэта, радзіма, скажы!

Найлепшыя людзі маёй стараны
Збіраюцца ў светлым палацы.
І кожнае слова, што скажуць яны,—
Здабытак вялікае працы.

Паветра калышуць трамваяў званкі,
Угору растуць карпусы,
Дарогі бягуць на чатыры бакі,
Стаяць паабাপал лясы...

Хадой перамог трыццаць пяты ідзе,
І студзеньскі поўдзень іскрыцца..
Краіны савецкае знатных людзей
Вітае сягоння сталіца.

Чапаеў

Кавылі шумяць былою славай
У шырокіх стэпах Прыуралля,
А па іх—налева і направа
Красак незлічонья каралі...
Ў кавылях шумяць былою славай
Маладыя ветры Прыуралля.

А над імі пралятаюць годы,
Устаюць былыя лятученні...
Белая ўздымае свае воды
І Урал грукоча па каменні.

Скачуць тымі стэпамі казакі,
Колюць неба спічкамі пікі...
На Самару йдуць чэхаславакі,
Белыя палкі вядзе Дзенікін...

А над імі коршуны лунаюць
І арлы захмарныя кругамі.
Кавылямі восень залатая
Сцалецца пад конскімі нагамі...

І тады пад небам нашым сінім,
Пад барвянай восеньскай зарюю
Зноў збіраюць да астачы сілы
Маладой рэспублікі героі.

Па вялікіх роўніцах краіны
Баявыя ходзяць навальніцы,
Устаюць рабочыя дружыны,
Устаюць казачыя станіцы.

Па гарах, лагчынах ды разлогах,
Па бяскрайнай той зямлі акрузе,
Па расійскіх вілістых дарогах
Їх вядзе ў баі таварыш Фрунзе.

Не хадзіць далёка войскам белым,—
Б'е у лоб ліхія тыя зграі
Пад Уфой, Уральскам, Белебеём
Грозная дывізія Чапая.

Тых гадоў забытыя старонкі
Памяць неўміручая гартае...
Ў кавылях гуляе вецер звонкі
І выходзяць рупныя ратаі.

Па дарогах тых бягуць машыны—
Новых стэпаў дарагія госці,
Дзе пад кустам дзікае шывшыны
Братнія даўно сатлелі косці.

Дзе, калі, дарогамі якімі
Баявая маладосць хадзіла?!
Пралятаюць над краямі тымі
Самалётаў нашых эскадрыллі.

Палівае стэпы дожджык бойкі
Ды шуміць высокая пшаніца,
Дзе былі Сламіхінскія бойкі,—
Ноч цяжкая Лбішчанскай станіцы...

Дзе пад сонцам вострыя багнеты
Зіхацелі варанёнай сталлю,
І уральскія тугія ветры
У вушах няпрошана світалі...

Падстаўляла кулям свае грудзі
Маладосць, на радасці скупая...
Дзе яшчэ раслі такія людзі,
Як Васіль Іванавіч Чапаеў?

Гэта мужнасць, што цвярдзей ад сталі,
Гэта волі моцная закваска,
Гэта сілы мускульнасць крутая
Адкрывала далягляды ў бляску...

Дні грывелі ў пораху і дыме,
Каб жыла Рэспубліка Советаў,
Красавала днямі маладымі,
Сонцу усміхалася і свету.

Вось затое ў часе не растане
Памяць, успамінамі скупая,
Пра такіх бястрашных і адданых
Як Васіль Іванавіч Чапаеў.

Менск, 1934 г.

Пра Царыцын-горад песня

Не шумелі хвалі маці-Волгі.
Закаваны лёдам слаўны Дон.
Мы ішлі ні коратка, ні доўга,
Мы ў паходзе не лічылі дзён.

Грозна йшлі данбаскія шахцёры
Праз мяцежны Дон ды праз Кубань:
Білі ў лоб Дзенікіна, Краснова,
Білі зграі чорных, белых банд.

Пад Царыцын мы тады спяшылі
Праз завеяў апантаны свіст.
Нас наперад вёў Клім Варашылаў,
Камандарм—данецкі металіст.

Камандарм жалезнаю рукою
Вёў у бой чырвоныя палкі,
Дзе над Волгай—драгай ракою—
Каменем заселі белякі.

Несціхана грукалі гарматы
Каля тых Царыцынскіх варот,
Білі боем белых бандаў краты
Кулямёты слаўных нашых рот.

Не шумелі хвалі маці-Волгі,
Ціхі Дон маўчаў, закуты ў лёд.
Ён ішоў ні коратка, ні доўга
Сцюжай-холадам, дваццаты год.

Кулі злосна каля нас світалі
Ды набоі білі ўперабой...
Даў загад Нарком, таварыш Сталін,
На Царыцын рынуцца у бой...

Злева йшлі сцяной данцы, кубанцы,
Грозна ашчацініўшы штыкі,
Справа йшлі бясстрашныя таманцаў
Баявыя слаўныя палкі.

За сабой іх вёў начдзіў Дыбенка,
За сабой іх вёў начдзіў Каўцюх...
І сляпіла сцюжа нашы зрэнкі,
І губляўся след між завірух.

Стыла поўнач над ракою Волгай,
Над Царыцын-горадам—спакой...
Нам была адзіная дарога,—
Мы адразу рынуліся ў бой.

Ноч прайшла... Зусім расталі зоры,
Іскры ў снег пасыпала зара...
Зноў чырвоным стаў Царыцын-горад,
Назаўсёды толькі ў гэты раз.

Адгрымелі буры-навальніцы,
Змоўк свінцовых куляў буйны град...
Не загіне слава пра Царыцын,
І сягоння гонарам іскрыца
Новы горад—горад Сталінград.

Менск, 1934 г.

„Ні пядзі чужое зямлі не хочам“...

Будуць здарэнні, надыйдуць гады—
Наступнае схована ў хмарах...

Яна падыходзіць кастлявай хадой—
Сусветная катастрофа.
Скірованы плямамі чорных слядоў
На ўсход яе брудныя тропы...

Парушаны будзе аднойчы спакой,
Як гром сярод яснага неба.
Яна закране нас гарачай рукой,
Такая смяротная небыль.

Каманда узрушыць наш мірны спакой,
Каб стаць па загаду Рэспублікі ў строй!
...І ляжа, трывогай узбуджаны, вечар
На ўзрушаны тлум чалавечы.

З прадымлених цэхаў,
З калгасных абшараў,
З лабараторый,

З універсітэтаў
Ты выйдзеш, таварыш,
Я выйду, таварыш,
Нас тысячы выйдуць
Правераных гэткіх..
Да твара шынель і юхтовыя боты,
І шлемы да твара, і песня да твара.
Не дрогнуць шарэнгамі нашыя роты,
Як грымне каманда,
Заграюць фанфары
І закалышуцца нашы штандары.
І мы пранясем скрозь гарматны гул,
Скрозь здані халоднае смерці,
Скрозь газы, і бомбы, і пошвісты куль..
.....
Пакуль-жа не грае труба на трывогу,
Пакуль-жа гарматы маўчаць,
Кладуцца ў наступнае нашы дарогі,
Алюрам праносіцца час,—
Не дрэмлюць на межах упартыя вочы,
А пальцы ляглі на замок,—
Ні пядзі чужое зямлі мы не хочам,
Нікому свае ні вяршка не дамо!



II

Казакстанскія вершы

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO

Казакстан

Караваны ідуць на Балхаш,
Караваны ідуць на Зайсан
Цераз гораў скалісты краж,
Праз пячаня дзюны наўсцяж,
Дзе ў лагчынах качэўнікаў стан...
Казакстан, Казакстан, Казакстан!..

Коціць воды свае Сыр-Дар'я
Праз пустэльнаў гарачых пяскі,
Непакойны Ёртыш у гарах
Мітусіцца ва ўсе бакі...
Гэта выпрастаў стройны стан
Казакстан, Казакстан, Казакстан!..

Ад Чыкмента і аж па Сібір,
Дзе барханы ды неба сіль,
Праз пустэльнаў бяскрайнюю шыр
Цягнікамі грукоча Турксіб...
Гэта выпрастаў стройны стан
Казакстан, Казакстан, Казакстан!..

Баржы йдуць ад вярхоў Іртыша—
Гэта золата, медзь і свінец;
Караваны ідуць з Балхаша—
Гэта рыба, і скуры, і нефць...
Гэта выпрастаў стройны стан
Казакстан, Казакстан, Казакстан!..

Дзе плямёны вялікай арды
Па нямераных пустках ішлі,
Дзе набегі рабіў Чынгіс-хан,
Там квітнеюць жыццём гарады,
Там густыя сады параслі...
Маладая рэспубліка там—
Казакстан, Казакстан, Казакстан!..

Семіпалацінск—Масква
Ліпень, 1932 г.

Рустамбекаў

Над зямлёй, над жоўтымі пяскамі,
Сонца разгараецца ярчэй.
Быццам лебедзь з чорнымі крыламі,
Выплывае дзень між двух начэй.

Шлях далёкі, а пяскі, як мора,
Рэжа вочы жоўты далягляд!
Далей, далей!.. Там, дзе сіль адгор'яў,
Наша сцежка вузкая лягла.

Там зямля сухая смокча прагна
Дарагую вільгаць арыкоў.
І спякотаў поўдзень Казакстана
Устае над пусткаю пяскоў...

Гарачынь... Зліпаюцца павекі,
Кроў шалёна стукае ў віскі...
Дарагі таварыш Рустамбекаў
Нас вядзе да гор і да ракі...

Мёртвай кропкай ў небе адзінокі
Над галовамі арол-вяшчун...
Верблюдоў шпарчэй ступаюць ногі,
Хоць зусім не блізка Усць-Курчум.

Дзе купцоў хадзілі караваны
З Бухары, Пешпека, Ферганы,
Тут праходзяць дзеці Казакстана,
Маладой рэспублікі сыны...

Дзе шакалы рыскалі спрадвеку
Каля рэчышчаў даўно сухіх,
Дарагі таварыш Рустамбекаў
Тут шукае новыя шляхі.

Каб па тых мясцінах беглі воды
Халадком живога серабра,
Каб садамі доўгія стагоддзі
Зелянеў пясчаны гэты край...

Топалеў Мыс, Нор-Зайсан.
Май, 1932 г.

Георазведка

І зноўку прыходзіла
госцем звычайным,
Чарней ад смалы,
казакстанская ноч.
Смуродзіў кізьяк,
булькаў весела чайнік
І цемра густая
стаяла сцяной...

Мы час адпачынку,
як скнары, лічылі
Скупымі гадзінамі
мёртвага сна...
Па пустках бяскрайных
мы мералі мілі
На золаку раннім
наступнага дня...

На шырах пясчаных
мы трэсліся люта,

Як восеньскі ліст
на вярблюжым гарбу.
І ўсходняе сонца
смаліла пакутай
І ў саланчаках
мы гублялі журбу.

У поўдзень да нас
міражы падступалі,—
Ўставалі аазісы
ў пустках пяскоў,
Каб знікнуць раптоўна
у жоўтую далеч
І вынікнуць дзесьці
раптоўна ізноў.

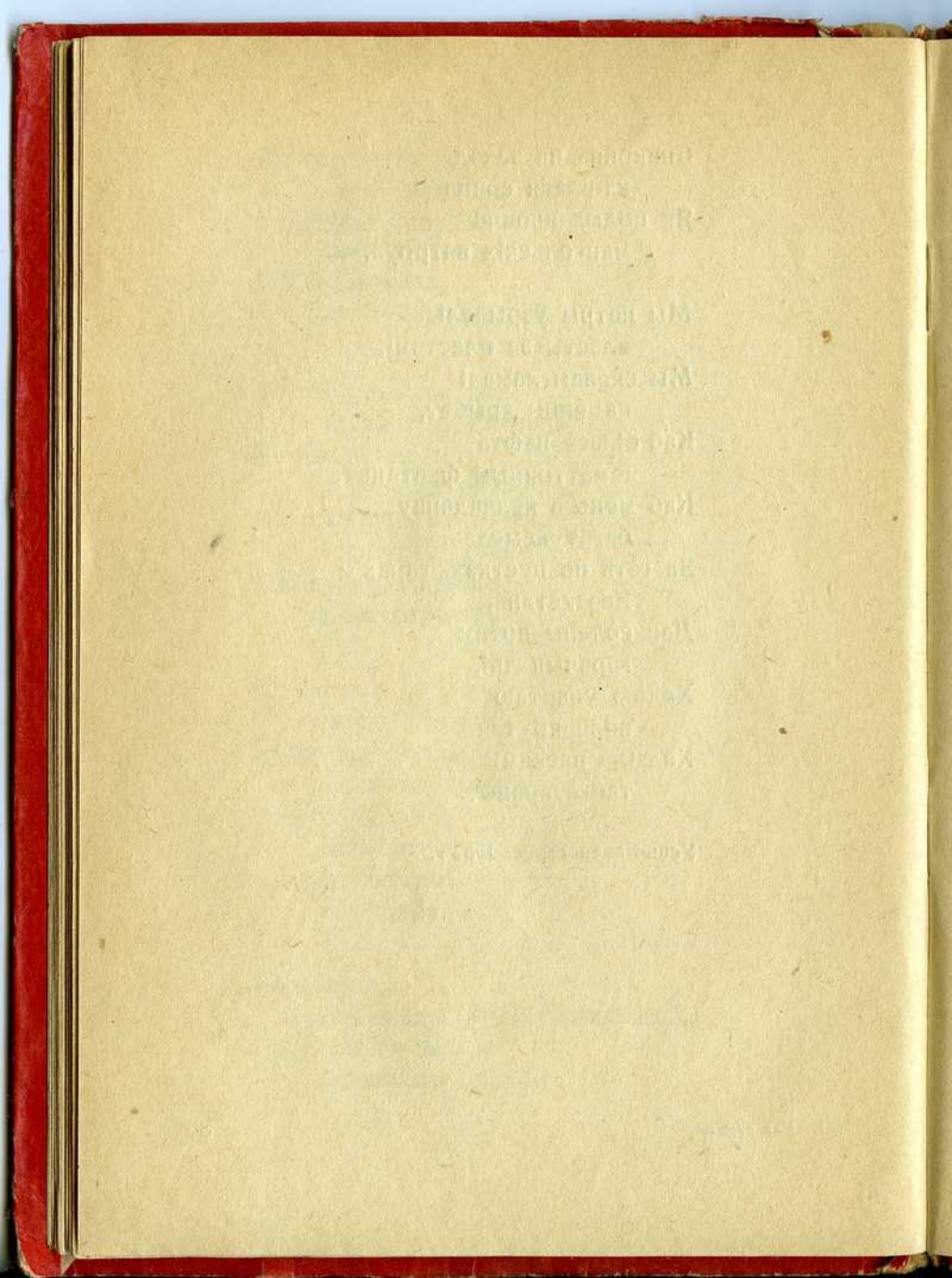
Сінелі на поўдні
адгор'і Алтая,
Іскрыліся снегам
вяршынь грабяні...
Хадою упартаю
воля крутая
Хадзіла пяскамі
тае стараны...

Над намі,
над нашай утомай бясконцай,
Раскідваўся вечар
блакітным шатром...

Спакойна на захад
кацілася сонца—
Як подых апошні
мангольскіх вятроў...

Мы нетры ўзрывалі,
пласты за пластамі,
Мы скалам ламалі
каменны хрыбет,
Каб білася нафта
шматтонным фантанам,
Каб мець з калчаданаў
багатую медзь.
За гэта на пустках, гарах
Казакстана,
Дзе солены потам
гарачыя дні,
Хадою упартаю
воля крутая
Хадзіла пяскамі
тае стараны.

Усць-Каменагорск. 1932 г.



III

Песні Балтыкі

LIBRARY OF THE

Балтыйскае мора

Шумяць і бушуюць
Сівыя прасторы,
І ветры з бакоў—
То адзін, то другі.
Балтыйскае мора,
Балтыйскае мора!
Вялікай радзімы
Маёй берагі!..

Спускаецца вечар
На мачты,
На рэі,
Губляецца ў далях
Істужка зямлі...
Па морскіх прасторах
У дальнія рэйсы
Пад сцягам чырвоным
Плывуць караблі...

Ці сонца іскрыць
Вадзяныя прасторы,

Ці зор мірыяды
Глядзяцца у глыб.
Балтыйскае мора,
Балтыйскае мора
Шуміць на ўзбярэжжах
Совецкай зямлі!..

Закутыя ў броню,
Плывуць на паходзе,
І штормы і буры
За імі ўстаюць...
Спакойнасць выходзіць
І мужнасць выходзіць
На верхнюю палубу
З ніжніх кают.

Над роднаю гаванню
Падаюць зоры,
Сівыя туманы
Ўстаюць навакол...
Балтыйскае мора,
Балтыйскае мора
Вартуе краіны
Вялікі спакой!..

Мо' сёння,
Мо' заўтра
Чыгунныя жорлы
Ізноў заварушаць
Спакой берагоў.

Па морскіх прасторах
Пракоціцца сполах
На сто кілометраў,
На трыста вузлоў...

Не спыняць упэўненасць
Цяжкасць і змора,—
Спакойна і грозна
Плывуць караблі...
Балтыйскае мора,
Балтыйскае мора
Шуміць на ўзбярэжжах
Совецкай зямлі..

Ленінград, 1934 г.

Мёртвы карабль

(БАЛАДА АБ ЭПРОНЕ)

Ля крутых берагоў дарагое айчыны,
Дзе на рэйдзе стаяць параходы у рад,
Назаўсёды пахованы ў морскай пучыне
Нерухомаю глыбаю мёртвы карабль.

Паўз яго прапаўзаюць маўклівыя крабы,
І марская трава ахінае з бакоў,
З паламанымі мачтамі мёртвы карабль
У зялёных глыбінях магілу знайшоў...

Над яго галавою праходзяць падзеі,
І шумяць над яго галавою гады,
Ды высока над ім чайкі белыя рэюць,
Закранаючы крыллем паверхню вады...

І штодня праплываюць над ім параходы
І апоўнач спяваюць сірэны над ім...
У лазоравы поўдзень і ў час непагоды
Яму сняцца таемныя сны аб адным.

...Падымаецца ноч і над ім і над светам,
За кармой фасфарыстыя хвалі шуршаць,
Падымаецца ноч... І над ёю ракета
Сыпле пырскі святла з залатога каўша.

І тады над спакоем марскога прыбою
Нетру рве папалам батарэйны агонь.
Над яго галавой рвуцца залпы набояў...
І сівое прадонне глытае яго...

І магутнага цела жалезная глыба
Асядае на дно ў халодны пясок...
І бруіцца вада невымернае глыбі
У прабіты набоем сталёвы вісок...

Час праходзіць, пакрыты вялікаю славай,
Па гарах, па далінах, па мору й зямлі.
Над савецкаю Балтыкай штормы гуляюць,
На усход і на захад плывуць караблі...

І тады падыходзіць такая гадзіна:
І збірае адважных таварыш Крылоў,
Бо яшчэ і яшчэ патрабуе радзіма
Для вялікіх паходаў жывых караблёў.

І тады сярод цемры ў любую пагоду
Разрываюць пражэктары ноч папалам...
Па марскому прастору плывуць параходы
На магілу затопленага карабля...

У ачастых скафандрах з'яўляюцца людзі,
Якар лапай жалезнай хапае пясок.
Ён са дна падымае магутныя грудзі
І вада не бруіцца ў прабіты вісок...

І аб гэтым на бераг даносіцца радасць
Па бяскрайніх абшарах марской сінявы:
На паверхню ўздываецца мёртвы карабль
І павольна становіцца ў шэраг жывых...

Ленінград, 1934 г.

Развітанне

Вясна падымалася з сонцам і ветрам,
З халоднае Ладагі льды праплылі...
Мы дзень спатыкалі прыгожы і ветлы,
Да мора, на ўзмор'е, мы з песнямі йшлі.

Да мора, на ўзмор'е, мы з песнямі йшлі,—
Пад небам блакітным—блакітныя майкі...
Над намі ў срабрыстых аблоках плылі
Ў прапелерным гудзе сталёвыя чайкі...

* * *

З Пуцілаўца, з Выбаржца, з Охты, з „Светланы“
Вясёлыя хлопцы, адзін пад адзін.
Мы йшлі... І над намі бадзёрае ранне
Апошнім туманам растала, як дым...

Апошнім туманам растала як дым...
З ім песня апошня наша растала,
І мы прыпыніліся... Нас, маладых,
Вялічная з'ява тады хвалявала...

* * *

Мы сталі на памятным беразе, хлопцы,
Нязначныя сведкі значнейшых падзей.
Стаялі шпалерамі чырвонафлотцы,
І двойчы асіплы гудок прагудзеў.

Так, двойчы асіплы гудок прагудзеў,
Ланцуг загрымеў, падымаючы якар...
Суровая мужнасць спакойных людзей
Была іх упартае волі адзнакай...

* * *

Стаялі на палубе моўчкі матросы...
Вы помніце, хлопцы, напружны той міг?—
Якой дарагою была гэта ростань,
Як стаў на масток Отто Юльевіч Шміт!..

Ён стаў на масток, Отто Юльевіч Шміт,
Ён словы гарачыя кінуў на бераг...
Вы помніце, хлопцы, адчулі ўсе мы
У словах ягоных гарачую веру...

* * *

У дальняе плаванне з роднае гавані
Таварышаў нашых праводзілі мы:
„Хай сцелецца славаю шлях вашых плаванняў
Скрозь сівер і сцюжу палярнай зімы...“

Скрозь сівер і сцюжу палярнай зімы,
Ламаючы крыгі, змагаючы ветры,

Хай вас правядзе Отто Юльевич Шміт
Да нашае сталінскай слаўнае мэты“...

* * *

... І доўга шумела натоўпамі ўзмор'е,
І песні звінелі яшчэ гарачэй...
„Чэлюскін“ адплыў, набіраючы скорасць,
Пакуль не схаваўся назаўжды з вачэй.

Ленінград, 1934 г.

Ідуць вясёлыя балтыйцы

Яшчэ ў праменях залацістых
Адміралтэйства шпіль гарыць,
А над Невай ужо іскрыцца
Прамень закатнае зары...

Прыходзіць вечар ясна-зыркі,
Прахладай вее ад ракі...
Ідуць у белых бесказырках
Па наберажнай маракі...

Ідуць вясёлыя балтыйцы—
Совецкіх вод вартаўнікі.
У вочах даль марэй іскрыцца
І дужасць—кожны ўзмах рукі.

Ідуць... Пакачваюцца плечы,
Кладзецца чотка кожны крок...
І над Невай празрысты вечар
Задумна тоне ў шэры змрок...

І ў веянні вясновай гліцы
Без слоў сцвярджаюць маракі:
Спакойны нашыя граніцы,
Надзейны іх вартаўнікі...

Таму у яркім сонца спектры
Здалёк, зазвычай пазнаю
Па торцу Неўскага праспекта,
Чырвоны флот, хаду тваю.

Ленінград, 1934 г.

Шторм

Ударыў вецер з Фінскае затокі,
Нева пайшла у наступ на граніт.
Ты чуеш, пэўна, як прыбою крокі
Ўздымаюць хваляў чорных грабяні...

І пазнаеш не ў першы раз сягоння,
Як уваходзіць у свае правы
Суровы нораў Балтыкі халоднай
І пяцібальны вецер штармавы...

Вада бушуе, ў бераг б'юцца хвалі,
У змроку тоне промень маяка.
Ты бачыш: дыбяцца маторкі на прычале,
Мільгае бесказырка марака.

Ты пазнаеш каманду ваенмора:
„Аддаць канцы“...

І падымаюць трап...

І катэр мчыць... Бушуючае мора...
Матораў перастук... І двух стыхій ігра...

На даляглядзе глыбаю каменнай
Такі знаёмы паўстае Кранштат...
Збівае з ног свяжак такі адменны,
І б'ецца ў борт чарговы перакат...

Крутую цемразь збунтаванай ночы
Прарэзваюць пражэктароў агні,
Калышуцца на рэйдзе броненосцы,—
Вартаўнікі сталёвыя граніц.

Стаяць спакойна грозныя лінкоры,
І крэйсеры маўчаць на якарах...
Прыпомні, памяць, гэтакую-ж пору,
Семнаццатага года Петраград!..

Мы дні і ночы барызлі мора,
Мы ў Піцер мчаліся на ўсіх парах.
І стукнула па Зімяму „Аврора“,
Па Керанскаму і па юнкерах.

Мы пехатой ішлі, марскія хлопцы,
Паходкай мужаю па ўсіх франтах.
Да стомы ног ішлі чырвонафлотцы
І бралі прыступам Кранштат.

І хай ўзаўецца заўтра на флагмане
Кароткі й ясны, як маланка, кліч,—
Зноў па камандзе нашых капітанаў
Падымуць сцягі нашы караблі!..

Ленінград, 1933 г.

Плыве карабель комунізма...

Ніякіх ілюзій!..
Сапраўднасьць суровая ўстала
Вялічнаю сілай
Высокіх сваіх берагоў.
Цямнеюць здалёку
Грамадай пахмурнаю скалы,
Граніцай нябачнай
Чужых невядомых краёў...
Кладуць бліскавіцы
Над імі агнёвыя рысы,
Вялікія-ж буры
Над імі яшчэ не ляглі...
І вочы ўпіліся
У гораў скалістых абрысы,
Дзе неба зліваецца
З шызаю стужкай зямлі...
І вечар ідзе
Халаджавымі крокамі брызу,
А з ім падымаецца
Пеністы шумны прыбой...

Шалёна ўскіпае вада
За кармою ўнізе
І хвалі, як тыгры,
Скачучь наперабой...
...Мацнее свяжак,
Далятаюць на палубу пырскі,
На месцы сваім капітан
І штурвальны на месцы сваім.
І подыхі мора—
Мацней ад англійскага віскі,
І моцнае слова—
Акраса марское тугі...
Мы смела плывем,
Мораплаўцы вялікіх паходаў,
Адзін—качагарам,
Другі—паслухмяным юнгой.
Наш кампас паказвае шлях
Праз эпохі і годы.
Лягла паміж імі
Бязвеснасць бязлікіх прыгод...
Скандуючы словы,
Спяваюць на шканцах матросы.
То пульс аптымізма
Їрве абалонку тугі,
То дух няўтомны—
Даніна суровай эпосе—
Плыве ў панадмор'і
У шатах вячэрняй смугі...
Вясёлай усмешкай
Авеяны нашы абліччы

І грудзі вальней удыхаюць
Вільготны свяжак.
І заўтрае вынікла раптам
Відзежай вялічнай,
Яго пурпуровыя водблескі
Ў небе дрыжаць...
Шалёна клакоча
Вада за кармою унізе...
Хадой алегорый
Ступае вячэрні змрок:
Па морскіх прасторах
Плыве карабель камунізма
І просты кірунак
Паказвае сцягам флагшток...

Ленінград, 1933 г.

* * *

Даўно трывогі праплылі
І далягляд ізноў пустынны...
Так з дальняй сонечнай краіны
Плывуць у моры караблі...

І зноў выходжу я тады,
Вандрую берагам раздум'я,
І дум маіх халодных дзюны
Глядзяцца ў глыб марской вады...

Але раптоўна страшны шквал
Ад воч хавае суму ветразь,
І б'юцца ў борт пачуццяў ветры
З шалёным ракатаннем хваль...

Тады—нястрыманы імпэт
Ўздымае, кідае ў прорву
Стыхіяй ўзбуранага мора...
І тоне ў ім сумненняў след...

Чаканне

(ПЕСНЯ)

Па марах, далёкіх акіянах
Любы мой чужыя лічыць зоры...
Выйду ранкам ды на ўзмор'і стану,—
Толькі чайкі белыя над морам.

Толькі чайкі белыя над морам,
Ні дымку на дальным даляглядзе...
Ты скажы, ў якой такой прасторы
Азіраеш вадзяныя гладзі?..

Азіраеш вадзяныя гладзі,
Як трымаеш вахту баявую...
Можа быць, я вельмі гэтым рада,
Можа быць, ад гэтага сумую..

Дзе знайсці мне радыё такое,
Каб табе данесла тую вестку,
Што хавае сэрца маладое
У такую радасную весну? .

Любы мой, на параходзе „КіМ'е“
Ты плывеш да самага Н'ю-Іёрка,
І напэўна прывязеш любімай
Дзіўную замежную гаворку...

Я скажу табе, мой светлавокі,—
Не хачу я іхнага „гудбаю“!
Аб табе, вандроўніку далёкім,
Мая думка ўдзень і ўночы дбае...

Прапльвай, перапльвай Ламаншы,
Прыпльвай да берагоў радзімы,
Каб цвіла каханнем стрэча наша
У партовы вечар, вечар дзіўны...

Па марах далёкіх, акіянах
Любы мой чужыя лічыць зоры...
Выйду ранкам ды на ўзмор'і стану,—
Толькі чайкі белыя над морам...

Ленінград, 1934 г.

Спатканне

(ПЕСНЯ)

На праспекце, на Ліцейным,
Каля самага маста,
Ўперагонкі беглі цені...
Мой міленькі йшоў... ды стаў...

Каля самага маста
Супыніўся мой міленькі.
Цераз мост лягла вярста,
Людзі ходзяць па-маленьку...

* * *

Я ішла ад Малай Охты
Праз Ліцейны ў Летні сад..
Як-жа так, няўжо не мог ты
Абярнуцца раз назад?..

Абярніся раз назад,
Ды махні сваёй рукою,
Пойдзем, пройдземся у сад,
Над Фантанкаю ракою!..

* * *

Ля маста яго матроска,
Гад мастом чаўны пльвуць...
Любы курыць папяроску
І кідае у Неву.

Паглядае на Неву,
Па Неве бягуць маторкі...
Абыякава яму,
Што мне солана і горка.

* * *

Пачакай-жа, мой нягодны,—
У другі раз вечарком
Я надзёну джэмпер модны
Ды з блакітным каўнярком...

Так, з блакітным каўнярком,
З глянцаваным паяском...
Пагуляй тады з другою
Над Фантанкаю ракою..

* * *

Я ішла ад Малай Охты,—
Не дайшла у Летні сад.
Мне было не так і лёгка
Павярнуць хаду назад...

Павярнула—ну, дык што-ж?—
Дзе такога адшукаць:
Мой матросік—чорны клёш
Ад паўдня мяне чакаў...

Ленінград, 1934. г.

IV

Лірычныя хваляванні

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Лірычныя хваляванні

(НІЗКА ВЕРШАЎ)

У завірусе будніх дзён і спраў
Губляюцца сябры і аднагодкі.
...У фарбы сноў бялітасная яў
Ўрываецца знаёмаю паходкай...

Яна іскрыцца ў яркасці вачэй,
Ў прыпешанай хадзе і жвавых рухах...
І ты спяшаешся тады яшчэ хутчэй
Узяць жыццё у мускульныя рукі...

Каб струны жыл, напятая крывёй,
Вялікай музыкаю радасці звінелі...
І непакойны зірк гарачы твой
Наступнаму глядзеў у вочы смела...

Каб не цвіло акрасаю пустой
Радкоў прыгожых залатое пер'е,
Каб станавіўся у вялікі строй
Як майстра песень, а не падмасцер'е...

Каб слоў тваіх шурпатая жарства
Вялікаю нянавісцю гарэла
Да тых, хто веліч часу, хараства
Аздоблівае таннай акварэляй...

Хто далікатнасцю прыкрыўшы фальш,
Маной заштопаўшы душы прарэхі,
'Шчэ выдае да нашых дзён амаль
За поўны голас слоў пустое рэха...

* * *

І вось брыдзеш сутоннем вечароў
Па вуліцах узрушаных маскоўскіх...
Гарыць святло бязлікіх ліхтароў...
І хочацца гаворкі па-сяброўску,
Пра тое, чым жыве душа і сэрца кроў...

Вось так і стрэча гэтая прышла,
Як нейкае дзівоснае здарэнне.
Мне на плячо рука твая лягла,
І ў вочы—воч блакітнае мігценне...

На прывітанне шчыра адкажу,
Сагнаўшы дум нязваных чэмер горкі.
Ты затуманеных вачэй не жмур
На нашу задушэўную гаворку...

Павольней стаў пачуццяў стромкі лёт
І лёгкасьць дум, і крылі маладосці...
Так гладзь азёрную зімовы першы лёд
У зvonкі снежань апаўночы мосціць...

Мы сталі ўдумней ад пражытых год,
І асмяялі разам яшчэ ўчора
Стракатасць стрэч, знаёмстваў і прыгод,
Смяшлівую няўдач юнацкіх горач...

Хадзем, каханая, пад светлы далягляд,
Пад шум вясны і дзён суровы грукат
На ясны, радасны, шырокі шлях,
Як у маленстве, ўзяўшыся за рукі...

* * *

Што нам праклятых ворагаў мана?
На чорны лес хай сыйдзе іх нявер'е!
У нас—дарога простая адна,
Па ёй бадзёра будзем мілі мерацы..

Няхай барозны часу моршчаць лоб,
І хай на скронях праглядае срэбра,
Мы будзем помніць: шквалам нас нясло
У ноч, у бездараж, праз багны і праз
грэблі.

Каб даль яснела маладым жыццём,
Мы йшлі угору на крутым уздыме,
Старое спадчыны патушаны касцёр
Тапталі мы нагамі маладымі...

І кожны з нас быў з радасцю гатоў
Загад эпохі выканаць паслушна...
Без літасці, без спачувальных слоў
Мы пакідалі ззаду маладушных.

Таму й скупья для пустых забаў
І кожны дзень трымаем вуха востра:
Яшчэ ў наступным шмат гарачых спраў,
Яшчэ ляжаць няпройдзеныя вёрсты...

Навокал свет, як вогнены вулкан,
Гісторыя рыхтуе грозны выбух...
Мы прэч скідаем дробязей аркан
І асабістых спраў цяжкія глыбы...

* * *

Цябе, каханая, вітаю сёння зноў
У незвычайны гэты цёплы вечар!
З паўночы вецер дыхае вясной
На нашу нечаканую сустрэчу.

Вячорны змрок агортае муры
І над Масквой дымок туману сцеле...
Знаёмы нам нямоўчны гэты рытм,
Калі ідзеш і вуліцаў тунелі
Кідаюць блікі з вокан на панелі...

Мы зноў з табою ў рупнай грамадзе,
Прыціснуўшы цясней да локця локаць...
Шчэ над Сакольнікамі памірае дзень,
Да золаку другога дня далёка...

Як хораша па вуліцах блукаць
Пасля кіпучай працы ў вечар гэты,
Трымаць юнацтва шчасце у руках,
Нам, полымем эпохі абagrэтым!..

Вось так ісці.., І зоравы касцёр
Хай зіхаціць над нашаю зямлёю...
Каханне наша, слаўнае жыццё,
Дзяліць заўсёды папалам з табою.

І можа быць каму зусім няўцяям,
Што гэта наша лепшае імгненне,
Кавалачак вялікага быцця
Ці іскра вокамгненнага натхнення...

* * *

...Шуміць увечары алюднены Арбат,
Блішчыць асфальт паліраваным люстрам,
Са стромкіх стрэх каменнага гарба
Звініць капэж красавіка салютам...

Ідзе вясна. Яе бадзёры гул
Над гмахамі, над плошчамі сталіцы
Зганяе халаджавую смугу
Красавіковай першай гліцай.

І тут нічым уздыму не суняць,—
Ён урываецца ў трамвайны скрогат,
Ён згладжвае маршчынкі з твараў стро-
гіх

І маладзее ад яго Масква...

І маладзее я, і ты, і сотні тысяч
Такой-жа неўгамоннай грамады,
Каторай песні, гоман і ўздым,
Як бомба, разрываюць цішу...

Бо йдзе эпоха цвёрдаю хадай,
Апранутая ў камень і жалеза.
І над зямлёю нашай маладой
Шумяць гады вясовым ветрам свежым.

Таму, каханая, згані туман з вачэй,
Хай зірк іх будзе чысты і суровы,
Як зор святло у поцемку начэй,
Як шчырасцю народжанае слова...

Масква, 1932 г.

Сяброўства

Дзень праходзіць, два праходзіць,
Дзе ляглі між імі грані?
У каторым дні і годзе
Адбылося развітанне?

Цягнікі ішлі на поўдзень,
Цягнікі ішлі на поўнач.
Кожны шляхам сваім пройдзе,
Спадзяванняў светлых поўны.

Дзьмуць вятры па землях нашых,
Ходзяць часта навальніцы.
У хадзе імклівай часу
Забываюцца абліччы.

Дзень знікае у нябыце
Дажжавою кропляй дробнай,
Не паспееш на'т здзівіцца,—
Праступае срэбра ў скронях.

І тады згадаеш блізкіх
У хвіліну задумення:
Ўстань, былое таварыства,
Дзён юнацкіх лятуценне!..

Дзе ты, дружа-аднадумец?
Ці ты ў Віцебску, ці ў Менску?
Прыгадаў я—смешна думаць—
Звычай даўні, нораў мескі...

Звычай той гаворыць проста,
Што сяброўства—моцны вузел.
Не развяза яго ростань,
Яго зайздасць не астудзіць.

Нас вясновая паводка
Параскідвала па свеце.
Мы-ж амаль што аднагодкі,
Мы-ж адной кляліся мэце...

Годзе быці непаседай,
Па зямлі вандроўцам гойсаць...
За застольную бяседу
Сядзем, дарагія госці!..

Шмат мінула зім і летаў,
Як жылі мы ў крузе шчырым:
Інжынеры і паэты—
Партызаны й камандзіры!

Хай ліпнёвы ціхі вечар
Туманы па полі сцэле,
За вясёлую сустрэчу
Вып'ем чарку злога зеля!...

Шумны гоман успамінаў
Даўною згадае дружбу...
Іржавеюць карабіны,
Саслужыўшы сваю службу...

Гэта сведкі тых паходаў,
Баявога таго часу,
Дзе уплаў, а дзе і бродам
Маладосць хадзіла наша.

Кроў яшчэ не стыне ў жылах,
Яшчэ цвёрда ходзяць ногі,—
Дзе ў баі калісь хадзілі,—
Пройдзем зноў па тых дарогах...

Там шырокі лёг гасцінец,
Стогадовыя прысады,
Ёсць кавалак неба сіні
І вясновая прахлада.

Змажам боты дзэгцем чорным
І ў далёкую дарогу
На змярканні адвячорным
Ці на ранні росна-дроγκім...

Шмат прыгожага на свеце,
Хараство—у кожнай з'яве.
Па палях гуляе вецер,
Па лугах цвітуць купавы...

Па мясцовасцях гарыстых,
Паўз азёры, цераз рэкі,
Пройдзем мы... шуміць у лісці
Даўніх год глухое рэха.

Дзе калішнімі гадамі
Шмат было крыві праліта,
Там цвіце зямля садамі,
Каласіцца наша жыта.

Што-ж, сябры, у глебе гэтай
Ёсць і нашай працы зерне—
Камандзіраў і паэтаў,
Тэхнікаў і інжынераў!

Ля заможнага калгаса
Каля млына, каля става
Праспявайма-ж песню басам
Аб вялікай нашай славе.

Праспявайма-ж песню басам
Пад гармонікаву грайку—
Усміхнецца можа часам
Ясным вокам маладайка.

І далей дарогай роўнай
Па знаёмай каляіне
Пад канвоем хвояў стройных
Праз вясёлую краіну.

Хай-жа нашае сяброўства,
Як віно, мацнее з часам,
Хай не чэпіць яго роспач,—
Зрады чорная прыкраса.

Ну, дык дзе-ж ты, аднадумец?
Ці ты ў Віцебску, ці ў Менску?..
Мо' згубіў ты—смешна думаць—
Звычай дружбы, нораў мескі?!

Ад такога непакою
Мудрасць дзедаву згадаю:
Камень точыцца вадою,
Сталь іржа пераядае.

Толькі дружба гэтак скоро
Не засохне, не парвецца,
Падмацованая горам
Ды жыццёвым ліхалеццем...

Бо яе салілі потам,
Бо яе з крывёй прынеслі
З-пад ігуменскіх балотаў,
З-пад драмучага Палесся...

Ленінград, 1934 г.

Барвянае неба дрыжыць,
Танцююць нязграбныя цені.
Аб чым ты сумуеш, скажы,
На ўзлёце сваіх лятуценняў?..

Нева серабрыцца ў начы,
І стыне граніт па-над ёю...
Чаму-ж ты сурова маўчыш,
Схіліўшыся галавою?..

Маўчыць нерухома рака,—
Суцішана сполахам нейкім...
Павісла нязрушна рука
На біле садовай скамейкі...

Хто знае юнацтва тугу,
Яго невядомыя сцежкі?!.
Я ўбачыў скрозь ночную ймглу:
Зазяяла на твары усмешка...

Ленінград, 1934 г.

На Волзе

На палубе вецер,
над палубай змрокі
Ды хмурная постаць матроса...
Наскокваюць хвалі,
няспынны іх рокат
І пырскаў бурштынавы россып.
Я гэтую музыку
слухаю доўга
Пад пеністы шум парахода...
А вокал,
а вокал—шырокая Волга
І дзіўная ў цемразі воддаль...
І коцяцца хвалі,
і пеняцца хвалі,
І думкі—без цені трывогі...
У цемры матрос ціха песню спявае
Пра Сценьку,
князёўну,
пра Волгу...
А бераг находзіць
агромністай глыбай,

Таємным і чорным адхонам..
І водгуллем дальнім
даносяцца нбы
Бурлацкія песні
і стогны..
Заволжскія ветры
тут часта начуюць.
Іх подых—
сухі і гарачы..
Здаецца, не хвалі
так грозна бушуюць,
А львы белагрывыя скачуць..
А нос рассякае
кіпучую пену,
А вецер мацнее ў віхуру
І ў цемры шалёна
галосіць сірэна..
... Збіраецца бура...

Саратаў, 1929 г.

Шчырасць

Калі праўда ўсё гэта,—вазьмі
Мае рукі ў свае далоні.
Між табою і мной, між людзьмі,
Шчырасць простаю будзе сягоння!..

Ты пабачыш яе у вачах,
Гэткіх самых, як мы, сустрэчных...
Упоўголаса словы гучаць
Аб звычайным, аб простым і вечным...

Ты схавай іх у сэрцы сваім—
Памяць нашай юнацкай любові.
Гэтак хораша быць маладым,—
Закаханым, шчаслівым, здаровым!

Час сатрэ нават воблік твой,
Толькі момант такі не сатрэцца:
Ленінградскіх начэй хараство,
У цішы перастукі двух сэрцаў...

Калі-ж ростань надыйдзе, скажы,
Каб у шчырасці зніклі сумненні.
І яе, як спамін, зберажы,—
Найвастрэйшае гэта імгненне.

Ленінград, 1934 г.

* * *

Вы бачылі,
як у шырокім стэпе
Імчацца дзіка
коні табуном?—
Так маладосць мая...
— Скажы мне, дзе ты?
Якімі бурамі,
Якім трывожным сном
Пранеслася
ў жыццёвым дзікім стэпе?..
Вы чулі,
як шуміць буран над стэпам,
Хвалюючы сухія кавылі?—
Так маладосць...—
Напеў мой недапеты!
Хмурынкі,
што, як чайкі, праплылі
Над сонечным
бяскрайным стэпам...
Ці заўважалі вы,
як тоне погляд дзесьці

Услед грамадам
воблачных навей,
Калі
у залацістым паднябессі
Ароў драпежны
горда праплыве?—
Так маладосці
дарагая песня!

З м е с т

Стар.

I. МАЯ РАДЗІМА

Мая радзіма	5
Памяці камандзіра	7
Ворагам народу	9
З'езд знатных	13
Чапаеў	16
Пра Царыцын-горад песня	20
„Ні пядзі чужое зямлі не хочам“... .	23

II. КАЗАКСТАНСКІЯ ВЕРШЫ

Казакстан	27
Рустамбекаў	29
Георазведка	31

III. ПЕСНІ БАЛТЫКІ

Балтыйскае мора	37
Мёртвы карабль	40
Развітанне	43
Ідуць вясёлыя балтыйцы	46
Шторм	48
Плыве карабель комунізма	50
Даўно трывогі праплылі	53
Чаканне (песня)	54
Спатканне (песня)	56

1964 г.

IV. ЛІРЫЧНЫЯ ХВАЛЯВАННІ

Лірычныя хваляванні	61
I вось брыдзеш сутоннем вечароў .	63
Што нам праклятых ворагаў мана? .	65
Цябе, каханая, вітаю сёння зноў . .	67
Шуміць увечары алюднены Арбат .	69
Сяброўства	71
Барвянае неба дрыжыць	76
На Волзе	77
Шчырасць	79
Вы бачылі, як у шырокім сцяпе . .	81

Бел.
ДМ

Бел. ардзел
1994 г.

Рэдактар А. АЛЕКСАНДРОВІЧ
Тэхрэдактар І. ЖЫГАР

Карэктар Е. ЖЫЛІНСКАЯ
Адм. кар. друк. Л. КУЧЫНСКАЯ

Здана ў друкарню 15-VI--35 г.
Аб'ём 2³/₈ друк. аркушэў. Папера добрушская 72x105 ¹/₂з. Знакаў у друкаваным
аркушы 46080. Тыраж 3185 экз. Уп. Галоўлітбела МБ 1994. Зак. № 2281

Падпісана да друку 22-VII--35 г.
Уп. Галоўлітбела МБ 1994. Зак. № 2281

Друкарня „ПАЛЕСДРУК“, Гомель, Совецкая, 1.



8000000 144 1794